

Tehtävä / deadline 19.8.2016

Opintopiiri työstää selvityksen suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä. Ohjausjärjestelmän osalta tarkastellaan sekä opinto-ohjausta että työvoimahallinnon ohjauspalveluita. Selvityksessä tulee kuvata ohjausjärjestelmän synty ja historia Suomessa.

SELVITYS SUOMALAISESTA KOULUTUS- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄSTÄ

Ohjausjärjestelmän historia ja kehitysaskleet

Nykyisen koulutusjärjestelmän muodostuminen on ollut historiansa aikana vivahteikas. Suomen ensimmäiset kansakoulut syntyivät 150 vuotta sitten. **Vuonna 1921 säädettiin oppivelvollisuuslaki**, joka koski kaikkia 7-13 vuotiaita lapsia. Oppivelvollisuuden myötä kansakoulu toimi yleisenä pohjakoulu ja se jakautui kaksivuotiseen alakansakouluun ja nelivuotiseen yläkansakouluun. (Oppivelvollisuuslaki 1921: Kaikki koulun penkille. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti

http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/0511/koulun_penkille.html. Viitattu 28.6.2016.

Kansakoulun jälkeen oppilailla oli mahdollisuus jatkaa kansakoulujen jatkuoluokilla. Vuonna 1922 kansakoulun jatko-opetuskomitean mietinnössä esitettiin, että kansakoulun jälkeiseen jatko-opetukseen annettaisiin "ammatinvalinnan opastusta ja tietopuolista työnopastusta". Ammatinvalinnan opastuksella tarkoitettiin tutustumista eri ammattialoihin oppilaan omalla kotipaikkakunnalla. Opastukseen komitea esitti asiaan erikoistunutta opettajaa kouluihin. Komitean esitys voidaan katsoa **ensimmäiseksi ilmaisuksi opinto-ohjaajan kaltaisista tehtävistä ja systemaattisen ammatinvalinnanohjauksen aloittamisesta**. Myöhemmin, vuonna 1933 Kansakoulusta päässeiden työskentelyn suunnittelukomitea esitti, että suurimmassa kaupungeissa toimisi ammatinvalinnanohjaaja, ammatinvalintaan tehtäisiin käsikirja opettajille ja oppilaille oma opas sekä ammatinvalintaan varattaisiin aikaa jatko-opetusohjelmissa. **Ammatinvalinnanohjaus katsotaan varsinaisesti alkaneen vuonna 1939** Helsingin kunnallisen työvälistötoimiston perustaessa erillisen nuoriso-osaston. Sen tehtävänä oli ohjata nuoria kansakoulun jälkeen jatko-opintoihin. (Merimaa 2011, s. 27- 28.)

Ammatinvalinnanohjausta esitettiin usean komitean esityksestä opetustoimen yhteyteen 1940 - 1950 -luvulla. Tästä huolimatta vuonna 1960 laki ammatinvalinnanohjauksesta

määritteli, että ammatinvalinnanohjaus tuli työvoima-asioita hoitavan ministeriön alaisuuteen. Lopulta **vuonna 1966 Poijärven komitean** ns. koulunuudistustoimikunnan mietinnössä ehdotettiin kaikkiin kouluihin erikoiskoulutuksen saanutta opinto-ohjaajaa sekä tuntijakoon opinto-ohjauksen yhtä viikkotuntia.

Suomalaisen koulutusjärjestelmän merkittävin virstanpylväs on peruskoulu-uudistus, joka tehtiin oppikoulujärjestelmän lakattua 1970-luvulla. **Peruskoulu-uudistus** eteni vaiheittain ja peruskoulukokeilujen alettua opintojen ohjaus oli lähes yksinomaan kokeilukoulujen vastuulla. Peruskoulu-uudistuksessa valtion koulut ja yksityiset oppikoulut kunnallistettiin ja entisistä keski- ja kansalaiskouluista tuli yläasteita. Oppikoulujen opettajista tuli muutosten myötä lukioiden ja yläasteiden lehtoreita. Samassa yhteydessä peruskouluihin tulivat ensimmäiset peruskoulun opinto-ohjaajat. (Merimaa 2011, 16-18.)

Vuonna 1972 Kouluhallitus ohjeisti kirjeellä peruskoulun opinto-ohjaajan opetusvelvollisuuteen liittyvistä tehtävistä. Kirjettä pidetään peruskoulun opinto-ohjaajan ja oppilaanohjauksen työn perustana edelleen.

Laki keskiasteen koulutuksen kehittämisestä (L474/1972) käynnisti keskiasteen koulu-uudistuksen ja vuonna 1982 keskiasteen oppilaanohjaus- ja valintatoimikunta laati ehdotuksen yhteisvalintajärjestelmästä ja sen edellyttämästä oppilaanohjauksen järjestämisestä. **Laki ammatillisista oppilaitoksista (487/1987)** selkiytti keskiasteen uudistusta ja sen myötä vakiintui mm. mahdollisuus koko ikäluokalle oikeus pyrkiä kaikkeen tarjolla olevaan toiseen asteen koulutukseen (Merimaa 2011, s. 19).

Vuonna 1973 Kouluhallitus ohjeisti lukion ammatinvalintaan ohjaavasta toimista ja ammatinvalinnan yhdysopettajan tehtävistä. **Vuonna 1983 uusiin peruskoulu- ja lukiolakeihin tuli mainita opinto-ohjaajan virasta ja oppilaanohjauksesta. Vuonna 1985 peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmien perusteissa puolestaan ohjeistettiin oppilaanohjaukseen.** Tätä myötä myös yläasteen ja lukioihin tuntijakoihin lisättiin oppilaanohjauksen tunteja. Myös ammatillisiin oppilaitoksiin vakiintui opinto-ohjaus vuosien 1982-1987 aikana. (Merimaa 2011, s. 33).

Ammattikorkeakoulujen kehittymistä yliopistojen rinnalle 1990 -luvulla voidaan pitää mittavana korkea-asteen koulutuksen kehittämisen merkkipaaluista. Toiminta aloitettiin eräiden opistoasteen oppilaitosten yhteistyönä. Vakinaiset, valtioneuvoston toimiluvan saaneet ammattikorkeakoulut, aloittivat toimintansa 1996. (Merimaa 2011, s. 20).

CASE: Kauppiksesta korkeakouluksi - ohjaajan kokemuksia

1990-luvulla tapahtui nopea rakennemuutos, ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa 1996. Itse sain olla mukana seuraamassa ja toteuttamassa väliaikaisen ammattikorkeakoulun kehitystä ja vakinaistamista. 1.8.2000 vakinaistettiin lisää 5 ammattikorkeakoulua. Nykyisin ammattikorkeakouluja on 26.

Opinto-ohjaus on hakenut muotoaan ennen ja jälkeen 2000-lukua. Silloin ei vielä ollut käytössä opettajavalmentajia tai –tuutoreita. Hyvin nopeasti alkoi kuitenkin huoli keskeyttäneistä ja tähän panostettiin voimakkaasti runsaalla opettajatuutorin-resurssilla ja koulutuksella. Opinto-ohjaus muuttui tiedon jakamisesta keskustelevalaksi, tärkeäksi osaksi muodostui aiemman työkokemuksen hyväksilukeminen ja nykyisin käytössä oleva termi AHOtointi, aikaisemmin hankitun osaamisen toteaminen (tai tunnustaminen). Otin käyttöön myös henkilökohtaiset ohjauskeskustelut, mikä näin jälkikäteen on osoittautunut yhdestä onnistuneimmista toimintatapojen muutoksista 1990-luvun lopulta.

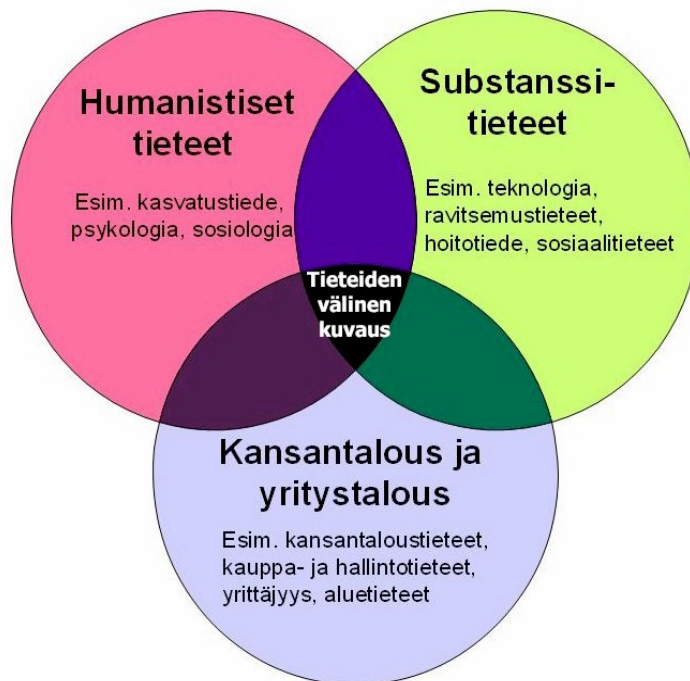
Opinto-ohjaajan ja opettajatuutorin lisäksi ohjaukseen osallistuivat opiskelijatuutorit, jotka saivat työmäärän mukaan muutaman opintoviikon. Uutta potkua toi myös voimakas kansainvälistyminen, tuli kiire hankkia yhteistyökouluja ympäri Eurooppaa. Lisäksi vielä kannustettiin osallistumaan opettajavaihtoihin. Ohjauksen arvostus näyttää kasvaneen 2000-luvulla. Sen avulla toivotaan selvittävän muun muassa nuorten syrjäytymiskehitykseltä ja työmarkkinoiden kitkatoiminnoilta, kun työ ei kohtaa tekijöitään.

Muistan jossakin vaiheessa ihmetelleeni, kun vahtimestari vaihtoi koulun seinään Kauppaoppilaitos-kyllin Ammattikorkeakoulu-kylliksi, että tässäkö tämä sitten vain oli, samoilla puitteilla, mutta mikä muuttuu? Vuosituhannen taitteessa puhuttiin, että ammattikorkeakoulussa voit opiskella "Teoriaa ja käytäntöä sopivassa suhteessa." Jossakin vaiheessa tämä slogan on väistynyt ja jäänyt historiaan, mutta ainakin itselleni muistuttelen, miten hyvin se erotti meidät opistoasteen ja yliopistokoulutuksesta. Jossakin vaiheessa on nyt sitten lähestytty teoriaa ja tieteen tekemistä itseisarvona ja nyt joutuukin miettimään, mistä ne työelämän osaajat tulevat. Olin ja olen oikein mielissäni tuosta ajatuksesta teoriaa ja käytäntöä, voisiko siitä soveltaa jotakin uutta ohjauksellista teemaa tai iskulausetta?

Laaja-alaisessa ammattikorkeakoulussa oli ja on haasteena laajan toimialakentän yhteensovittaminen, ei yksin ohjauksen näkökulmasta vaan erilaisten käytänteitten yhteismitallistaminen. Tässä on työtä vieläkin.

Ammattikorkeakoulun toimintafilosofiassa keskeistä on palvelujen ja tuotannon käytäntöön liittyvät tehtävät, niiden suunnittelu ja ohjaus. Tutkimustoiminta ei ole ammattikorkeakoulun pääasioita, vaikkakin siellä tehdään yhteistyössä työelämän kanssa käytännön ongelmiin paneutuvaa sopimus- ja palvelututkimusta, etenkin aluetason kehittämistoimintaa. Ammattikorkeakoululle ei riitä, että se seuraa, mitä tämänhetkinen työelämä edellyttää, vaan sillä on haaste kehittää työelämää, alueita ja ammatteja. (Helakorpi 2005).

Tiedon määrän kasvu rajoittaa kykyä käsitellä ja ymmärtää laajoja ongelma-alueita. - Tässä on ammattikorkeakoulujen kehittämisen perusta. Tiedekorkeakouluista poiketen amk:t tulisi organisoida työelämään ja muuhun yhteiskuntaan muodostuneiden luonnollisten tietämysryppäiden (klustereiden) mukaisesti (Helakorpi 2005).

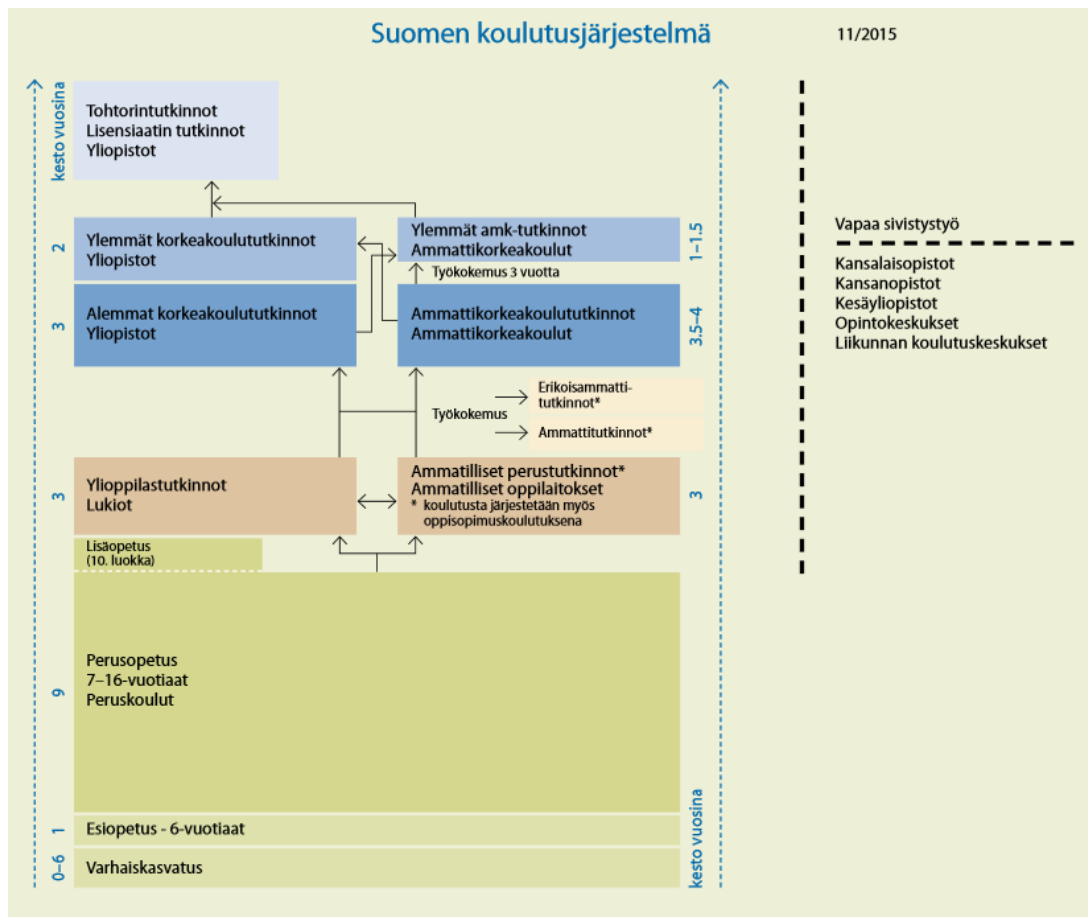
OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Suomen koulutusjärjestelmä ja lait tällä hetkellä

Suomen koulutusjärjestelmä kaaviona Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaisesti (www.okm.fi):

Eri kouluasteilla ohjausta määrittelevät tietyt lait. Tässä lyhyesti esiteltynä ohjaukseen liittyvät lakipykälät.

- **Perusopetuslaki 1998/628 11 §** Opetuksen sisältö
Oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta (www.finlex.fi)
- **1998/630 Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 29 § (3.10.2014/787)**

Oikeus saada opetusta ja opinto-ohjausta: Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. (20.3.2015/246)

OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta (www.finlex.fi)

- **1998/629 Lukiolaki 22 §** Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä opinto-ohjausta. Opinto-ohjauksesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Lukioasetus 1998/810: 1 § (23.1.2014/52) Opetuksen määrä

Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoaltaan edellä mainittuja lyhempiä tai pitempiä. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia.

2 § Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksena opiskelijoille annetaan 1 §:n mukaan toteutetun ohjauksen lisäksi henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta.

Opinto-ohjauksesta määrätään opetussuunnitelmassa (www.finlex.fi)

- **Ammattikorkeakoululaki 932/2014; 325/2015 Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta**

14 § Opetussuunnitelmat ja opintojen tavoitteelliset suorittamisajat.
Ammattikorkeakoulu päättää opetussuunnitelmista.

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tulee pituudeltaan vastata vähintään kolmen ja enintään neljän lukuvuoden päätoimisia opintoja. Erityisestä syystä tutkinto voi olla tätä pidempi. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tulee pituudeltaan vastata vähintään yhden lukuvuoden ja enintään puolentoista vuoden päätoimisia opintoja. **Ammattikorkeakoulun on järjestettävä tutkintoon johtavat opinnot ja opintojen ohjaus** niin, että kokopäiväopiskelija voi suorittaa opinnot niiden laajuutta vastaavassa ajassa (tavoitteellinen suorittamisaika).

Ammatillisen opettajankoulutuksen opintojen tavoitteellinen suorittamisaika on yksi vuosi (www.finlex.fi)

- **Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 1998/631, 9 b § (3.10.2014/788);** Opetus ja ohjaus

Opiskelijalla on oikeus saada opetusta sekä henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta. Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua sekä kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin (www.finlex.fi)

- **Yliopistolaki 2009/558 40 §** Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteelliset suorittamisajat

Yliopiston tulee järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen säädetyssä tavoitteellisessa suorittamisajassa.

Lait ja asetukset siis säätelevät pitkälle opinto-ohjausta eri oppilaitoksen asteilla. Haastattelimme ammatillisen peruskoulutuksen opinto-ohjaajaa hänen työstään:

“Opinto-ohjaajan työ on monivaiheista ja -vivahteista työtä nuorten parissa. Tänä päivänä ohjattavien määrä on edelleen liian suuri yhtä opinto-ohjaajaa kohden, joten kovin yksilöllistä ohjausta ei kaikille ehdi antamaan. Ohjattavien avuntarpeet vaihtelevat hyvinkin paljon. Osalla on elämänhallintaan liittyviä ongelmia, jotka ehkä enemmän kuuluisivat kuraattorille tai psykologille, mutta koska opo on usein se, joka on paikanpäälle, niin näitä ohjattavia on usein oven takana. Opintojen etenemisen seurantaan, hyväksilukuun yms. menee paljon aikaa. Yhteisvalinta on tietenkin se kevään suurin työrupeama. Opinto-ohjaajan työssä sosiaaliset taidot ja nuoren kohtaaminen on tärkein taito. Se tulee sydämestä. Tekniset asiat pystyy oppimaan työn sisällä”.

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta yhdistyvät lähitulevaisuudessa

(<http://www.amke.fi/ajankohtaista/uutiset/uutinen/amatillisen-lainsaadanto-uudistettava-perusteellisesti.html>.) Tulevaisuudessa jää nähtäväksi mihin opinto-ohjaus tai opintojen ohjaus tässä laissa istahtaa ja miten sitä koulutuksen järjestäjät alkavat toteuttaa.

OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Ohjaajan kelpoisuus

Kuka sitten ohjaa ja millä perusteella. Seuraavassa lakeja ja asetuksia sekä kansainvälisiä suosituksia, jotka määrittelevät opinto-ohjaajan koulutusta ja pätevyyttä.

Ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun lain (356/2003) mukaan ammatillinen opettajankoulutus järjestetään ammattikorkeakoulun yhteydessä toimivassa ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Tästä koulutuksesta annetussa (357/2003) asetuksessa määritellään, että opintojen tavoitteena on antaa opiskelijoille tiedot ja taidot ohjata erilaisten opiskelijoiden oppimista; sekä valmiudet kehittää opetusalaansa ottaen huomioon työelämän ja ammattien kehittyminen.

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) määrittelee opinto-ohjaajien kelpoisuusvaatimukset seuraavasti:

3 luku. **Perusopetus ja esiopetus** 6 § Oppilaanohjausta on kelpoinen antamaan henkilö: 1) joka on suorittanut kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaisen koulutuksen; 2) joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja 1 kohdassa mainitun asetuksen 15 §:n 2 momentin mukaiset opinto-ohjaajan opinnot; taikka 3) jolla on tämän asetuksen 15 §:n 1 momentissa säädetty kelpoisuus.

4 luku. **Lukio** 11 § Opinto-ohjausta on kelpoinen antamaan henkilö: 1) joka on suorittanut kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaisen koulutuksen; 2) joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja 1 kohdassa mainitun asetuksen 15 §:n 2 momentin mukaiset opinto-ohjaajan opinnot; taikka 3) jolla on tämän asetuksen 15 §:n 1 momentissa säädetty kelpoisuus.

5 luku. **Ammatillinen koulutus** 15 § Opinto-ohjaajan kelpoisuus. Opinto-ohjausta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on tässä asetuksessa säädetty ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus ja vähintään 35 opintoviikon laajuiset opinto-ohjaajan opinnot taikka 11 §:ssä säädetty kelpoisuus.

Laki (631/1998) ja **asetus** (812/1998) **ammatillisesta aikuiskoulutuksesta** eivät määrittele opinto-ohjaajan kelpoisuutta.

Ammattikorkealaki (351/2003) tai -asetus (352/2003) eivät määrittele opinto-ohjaajan kelpoisuutta. Sen sijaan ammattikorkeakoulujen tutkintosäännössä voi olla mainintoja ohjaushenkilöstön kelpoisuuksista.

Ohjausalan ammatillis-tieteellinen maailmanjärjestö International Association for Educational and Vocational Guidance (IAEVG) on antanut yleiset ohjaustyötä tekevän henkilöstön kompetenssisuositukset. Ne on laadittu tukemaan oppilaitoksen ohjaustyötä sekä ohjauskoulutuksen laadun kehittämistä ja arviointia. Kompetenssisuositukset jakautuvat yhteentoista ydinkompetenssiin ja kymmeneen erikoistumista käsittelevään kompetenssiin. Ydinkompetensseja, joita jokaisen ohjaajan tulee hallita, ovat

1. Hoitaa oma ammatti ja sen vastualueet hyvän ammattietiikan ja alan ammatillisten lähtökohtien mukaisesti.
2. Tukee asiakkaiden omaehtoista toimintaa oppimisessa, urasuunnittelussa ja henkilökohtaisiin elämäntilanteisiin liittyvien kysymysten hoitamisessa.
3. Tiedostaa asiakkaiden kulttuuriset eroavuudet ja niiden huomioonottaminen ohjauksessa kaikkien asiakasryhmien kanssa.
4. Integroi teoria- ja tutkimustiedon neuvontaan, urasuunnitteluun, ohjaukseen ja konsultointiin.
5. Kykenee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä hankkeita ja yksittäisiä neuvonta- ja ohjaustapahtumia omassa organisaatiossa.
6. Tiedostaa oman ammatillisen osaamisen ja sen rajat.
7. Kykenee vuorovaikutukseen kollegojen ja asiakkaiden kanssa käyttämällä tarkoituksenmukaista kieltä ja terminologiaa.
8. Omaa ajankohtaisen ja päivitetyn tiedon koulutuksesta, työmarkkinoista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä.
9. Kykenee omaksumaan uutta tietoa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa kysymyksissä.
10. Kykenee yhteistyöhön erilaisissa ammatillisissa työryhmissä ja asiantuntijoiden muodostamissa verkostoissa.
11. Hallitsee tiedon elinikäiseen ura- ja elämänsuunnitteluun liittyvistä prosesseista

Työvoimahallinnon ohjaus

Vuonna 2016 Työvoimahallinnon ohjaus on hyvin verkko-ohjaukseen keskittynyttä. Työvoimahallinnon www.mol.fi sivustolla työnhakija kirjaa tietojaan järjestelmään itsenäisesti. Palvelu ohjaa siihen, että aluksi itse mietitään ja kirjataan asioita myös urasuunnitteluun liittyen ja sitten tarvittaessa keskustellaan asioista TE-toimiston työntekijän kanssa.

Ennen yhteydenottopyynnön jättämistä tarkista Kaikki palvelut -sivulta, voiko asian hoitaa jo olemassa olevalla verkkopalvelulla tai neuvontapalvelumme Työlinjan kautta. Jätä yhteydenottopyyntö, jos haluat keskustella alla olevista palveluistamme. TE-toimiston asiantuntija soittaa sinulle viiden arkipäivän sisällä. Tarkista Omat tiedot -sivulta, että puhelinnumerosi on ajan tasalla. Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella tuettuna-Suunnitelman tarkistaminen ja päivittäminen -Palkkatuki -Työkokeilu -Koulutuskokeilu -Työnhakuvalmennus-Uravalmennus -Työhönvalmennus -Aloittavan yrittäjän palvelut -Työvoimakoulutus -Ammatinvalinta- ja uraohjaus

Ammatinvalinta ja uraohjaus

TE – palvelujen ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelu auttaa löytämään ratkaisuja ammatinvalintaan, ammatilliseen jatkosuunnitelmaan, työhön tai koulutukseen liittyvissä kysymyksissä. Palvelujen tueksi käytetään tarvittaessa soveltuvuustestejä, työ- ja koulutuskokeiluja tai terveydentilan tutkimuksia omien vahvuuksien, kykyjen, kiinnostusten ja terveydentilan kannalta sopivan ratkaisun löytämiseksi. Palvelu on kaikille avointa ja maksutonta ja on tarkoitettu kaikissa työelämän tilanteissa oleville sekä nuorille että aikuisille

Ajanvarauksen kautta asiakkaaksi

*Ammatinvalinta ja uraohjauksen psykologille voit varata tapaamisajan lähettämällä **sähköpostia** otsikolla "Ajanvaraus ammatinvalinnanohjaukseen". Kerro sähköpostiviestissä **mille paikkakunnalle** haluat varata tapaamisajan, **nimesi, puhelinnumerosi, toiveet tapaamisajasta** sekä halutessasi **lyhyt kuvaus kysymyksistä**, joihin kaipaat apua. Tapaamisajan voit varata myös TE – palvelujen **toimipaikoissa asioidessasi**.*

OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Työlinjan uraohjaus

Valtakunnallinen ammatinvalinta ja uraohjauksen puhelin- ja video-ohjaus on myös käytettävissäsi.

Työlinjan koulutusneuvonta

Jos sinulla on jo tiedossa kiinnostava koulutusala ja haluaisit lisätietoa koulutuksen sisällöstä, opintojen rahoituksesta tai koulutukseen hakeutumisesta, ota yhteyttä suoraan Työlinjan koulutusneuvontaan.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 5/2015

“Tuloksellisuustarkastuskertomus Yhteistyö opintojen ohjauksessa ja uraohjauksessa” tarkastellaan työhallinnon ohjauspalveluja. Työhallinnossa erotetaan toisistaan tiedotus, neuvonta ja ohjaus, ja niistä käytetään lyhennettä TNO-palvelut. Tietopalveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä palvelua, jossa annetaan asiakkaan ura- ja koulutussuunnittelun avuksi tietoa koulutusmahdollisuuksista ja työpaikoista sekä muista tarjolla olevista palveluista ja tukimuodoista. Koulutus- ja urasuunnitteluun liittyvien neuvontapalveluiden lähtökohtana ovat tässä asiakkaan tarpeet, ja palvelu perustuu asiakkaan ongelman ratkaisemiseen.

Ohjauksessa asiakasta tuetaan keskustelemalla ammatinvalintaan, urasuunnitteluun, ammatilliseen kehittymiseen ja elämänhallintaan liittyvistä kysymyksistä. Keskustelun on tarkoitus edistää asiakkaan itsetuntemusta sekä toiminta- ja päätöksentekokykyä. Työskentelyn lähtökohtana ovat asiakkaan tavoitteet: asiakas osallistuu aktiivisesti esittämiensä pulmien ratkaisemiseen.

Tiedotus on puhtaasti tietojen jakamista ja neuvonta lähinnä käytännöllisten neuvojen antamista esimerkiksi internetin verkkosivustojen käytöstä tai koulutusvaihtoehtojen sisällöistä ja ammattien edellyttämistä taidoista ja valmiuksista.

Ohjaus on luonteeltaan perusteellisempaa ja syvällisempää, usein pitkäkestoisempaa vuorovaikutusta, jossa selvennetään oppilaan tai opiskelijan omia toiveita, arvioidaan hänen vahvuuksiaan ja annetaan tukea hänen omille valinnoilleen. Työhallinnon mukaan asiakas voi saada kaikkia kuvattuja palveluita monikanavaisesti: sähköisesti ja muiden itsepalveluaineistojen kautta, henkilökohtaisessa tapaamisessa, puhelimesta tai sähköpostin välityksellä sekä ryhmämuotoisesti, esimerkiksi infotilaisuuksissa ja ryhmäohjauksessa.

TNO-palveluiden kohderyhmänä ovat niin sanotussa hakevassa vaiheessa, koulutuksessa, työssä tai työttömänä olevat henkilö- ja yritysasiakkaat sekä työyhteisöissä ja yritysmaailmassa tarjolla olevien palveluiden käyttäjät. Palveluita tarjotaan erityisesti erilaisissa siirtymävaiheissa oleville asiakkaille. Työhallinnon TNO-palveluita ei juuri

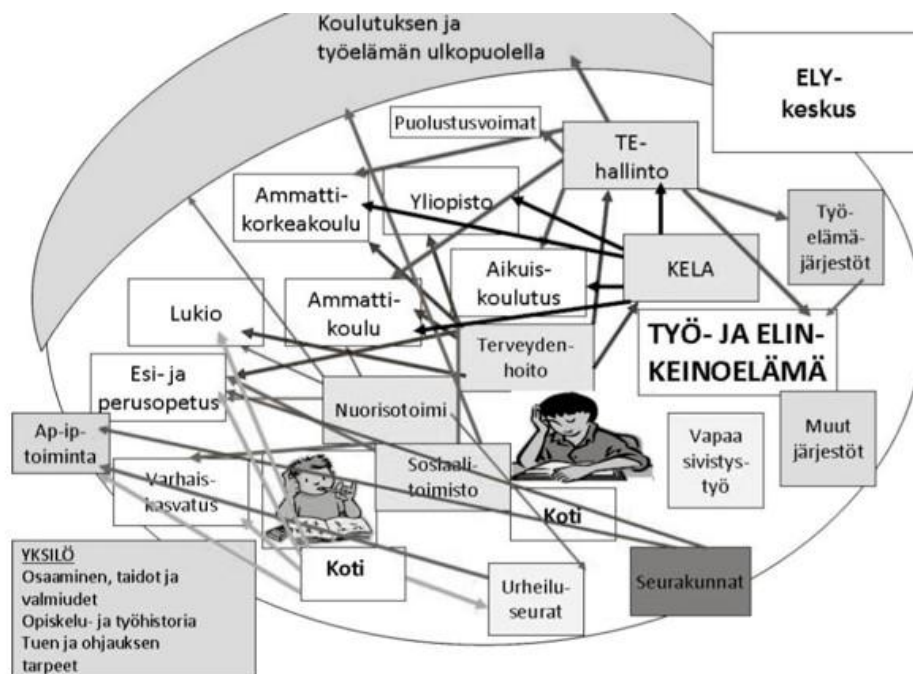
markkinoida asiakkaille, vaan niissä oletetaan, että palveluita tarvitseva hakeutuu itse ohjaukseen. Haasteena on pidetty sitä, että koulutukseen ja ohjaukseen eivät välttämättä hakeudu ne, jotka eniten tarvitsisivat koulutusta.

Työvoimahallinnon TNO-palveluiden rajanveto esimerkiksi oppilaanohjauksessa tai opintojen ohjauksessa on käytännössä häilyvä. Käsitteiden erottamisella halutaan kuitenkin korostaa sitä, että joillekin riittää esimerkiksi ryhmämuotoinen luokkaopetustilanne, kun taas toisilla ohjauksen onnistuminen edellyttää intensiivisempää työotetta ja enemmän aikaa.

Ammatinvalinnan ohjaus AVO-ohjelmalla on omien kokemuksieni mukaan laajasti käytössä niin perusopetuksen, lukioiden ja työvoimahallinnon koulutuksissa. Tämä ohjelma antaa laajasti suuntaa mihin ammattiin voisi suuntautua.

Työhallinnon viimeinen organisaatiouudistus sisälsi ajatuksen kaikkien ammattiryhmien osallistumisesta ohjaukseen tai ainakin TNO-palveluiden tuottamiseen (<http://suotuisasuunta.blogspot.fi/2016/06/avo-ohjelma-uudistuu.html>).

Ohjauspalveluita eri elämäntilanteissa kuvataan aikamoisella kaaviolla Elinikäisen ohjauksen strategiassa (OPM 2011). Toimijoita on paljon ja siten myös ohjausmahdollisuuksia.

Strateginen ohjaus

Opinto-ohjausta määrittelevät lait ja asetukset. OPM:n toimesta vuonna 2002 tehty kansallinen oppilaanohjauksen ja opinto-ohjauksen arviointi osoitti, että ohjauksen tila ei ollut vuosituhannen alussa kovin hyvä. Koulujen väliset erot oppilaanohjauksen toteutuksessa olivat huomattavia. Ohjauksen tasa-arvon vaarantuminen nousi esille julkisessa keskustelussa. Arvioinnin toteutuksen jälkeen oppilaanohjauksen ja opinto-ohjauksen kehittäminen onkin ollut tärkeä koulutuspoliittinen tavoite. Oppilaanohjauksen kehittymisen suunta kiinnostaa koulutuspoliittisia päättäjiä, opetushallinnon virkamiehiä, rehtoreita, opinto-ohjaajia, mutta myös kuntapäättäjiä sekä kansalaisia.

Opetushallitus on koordinoanut perusopetuksen, toisen asteen ja aikuiskoulutuksen oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanketta 2003—2007. Hankkeen tavoitteena oli oppilaitosten ohjauspalveluiden kehittäminen, moniammatillisen yhteistyön kehittäminen, henkilöstön täydennyskoulutuksen tukeminen ja ohjaustoiminnan arvioiminen.

Opetusministeriö on kehittänyt moniammatillisuuden ja koulutuksen eri nivelvaiheisiin liittyvää ohjauksen yhteistyötä ohjelmakaudella 2007—2013.

Nuorten ohjauspalveluja selvittäneen opetusministeriön ja työministeriön yhteisen työryhmän mukaan nuorten tarvitsemien yhteisten ohjauspalvelujen selkiyttämiseksi tulisi laatia kunta- tai seutukohtaiset ohjaussuunnitelmat, joissa eri hallinnonalojen verkostomainen yhteistyö tukisi nuoria eri elämäntilanteissa. Tällainen kunta- tai seutukohtainen ohjaussuunnittelu tukisi koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteutumista. Esimerkiksi vuoden 2008 talousarviossa oli varattuna 18 miljoonaa euroa valtion avustuksina perusopetuksen koulutuksen järjestäjille mm. erityisopetuksen ja opinto-ohjauksen kehittämiseen.

Käytännön ohjauksen suuntaamista ja toimeenpanoa ohjaamaan on perustettu OPM:n toimesta useita työryhmiä, joiden työn tuloksena on syntynyt kehittämisen ja käytännön tason toimenpideohjelmia.

Seuraavassa **muistilistana** kansallisia ja EU -tason strategioita:

Nuorten ohjauspalveluiden järjestäminen / OPM 2004. Raportti luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/tr29.pdf?lang=fi>

Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen / OPM 2007. Raportti luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr39.pdf?lang=fi>

OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Arviointia ohjauksen kehittämisestä. OPM 2008 (Päivi Atjonen, Sanna Mäkinen, Jyri Manninen, Marjatta Vanhalakka-Ruoho. 2008. MISSÄ OHJAUS ON MENOSSA? Raportti luettavissa: http://www.oph.fi/download/123094_Missa_ohjaus_on_menossa.pdf

Koko eliniän kattava ohjaus määritellään Elinikäisen ohjauksen strategiassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Raportti luettavissa: http://minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/elinikainen_ohjaus.html?lang=fi

Elinikäisen ohjauksen strategian laadinnan seurauksena maakunnissa on syntynyt omia alueellisia ohjauksen toimeenpanoa koskevia strategioita, mm

- Pirkanmaan elinikäisen ohjauksen strategia 2020
https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/57676/Pirkanmaan_elinikaisen_ohjauksen_strategia_2020.pdf/fbdaf4b4-305f-4c11-a581-3c0c06eb8b98
- Kainuun elinikäisen ohjauksen strategia 2014-2016
http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/98675/Nakymia_05_2014.pdf?sequence=2
- Keski-Uudenmaan 2012-2016
http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=2142--3&category_slug=strategiat-2-3&option=com_docman&Itemid=491&lang=fi

Elinikäisen ohjauksen monialaisen yhteistyön selkeyttämiseksi eri toimijoiden välille sekä toimintavastuiden kartoitukseen kehitettiin ELO-opas - Kohti elinikäistä ohjausta -verkkosivusto Laituri -hankkeessa 2014. Se tarjoaa näkökulmia ja työvälineitä ELY-keskusalueiden elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmien toimintaan (ELO-Opas).

Laajempaa näkökulmaa elinikäiseen ohjauksen toimintapolitiikkaan löytyy raportista vuodelta 2013: Eurooppalaisia lähtökohtia kansalliselle kehittämistyölle. Tämä on Eurooppalaisen elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikan verkoston (ELGPN) laatima riippumaton raportti. ELGPN on Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden muodostama verkosto, jota EU rahoittaa elinikäisen oppimisen ohjelman kautta. Raportissa esitetyt näkemykset ovat ELGPN:n eivätkä välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa tai komission nimissä toimivien henkilöiden kantaa.

Suuntaviivoja elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikalle ja palvelujärjestelyille (Yhteiset tavoitteita ja periaatteita EU:n jäsenmaille ja komissiolle) Jyväskylän yliopiston koordinoimasta (2007-2015) raportista, joka on luettavissa sivuilta <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/finnish/suuntaviivoja-elinikaisen-ohjauksen-toimintapolitiikalle-ja-palvelujarjestelyille-yhteiset-tavoitteet-ja-periaatteet-eu-n-jasenmaille-ja-komissiolle>.

OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Lisäksi kannattaa tutustua seuraaviin raportteihin:

Elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikka: Eurooppalaisia lähtökohtia kansalliselle kehittämistyölle Jyväskylän yliopiston koordinoimana (2011-2012). Raportti luettavissa: https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2013/elgpn_tools.

Koulutus- ja tutkimus vuosina 2011-16. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1 Raportti luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>

OPO-opinnot

2 etäjakson opintopiiritehtävä 3

Itsensä kehittämisosaaminen: Selvitys suomalaisesta koulutus- ja ohjausjärjestelmästä

Lähteet

Merimaa, Erkki (2011). Koulutusjärjestelmä ja ohjaus. 2011. Teoksessa Helena Kasurinen, Erkki Merimaa ja Juhani Pirttiniemi. OPO Opinto-ohjaajan käsikirja. Opetushallitus: Oppaat ja käsikirjat 2011:3.

Merimaa, Erkki. (2011) Kehityskulkuja ammatinvalinnanopetuksesta oppilaan- ja opinto-ohjaukseen 2011. Teoksessa Helena Kasurinen, Erkki Merimaa ja Juhani Pirttiniemi. OPO Opinto-ohjaajan käsikirja. Opetushallitus: Oppaat ja käsikirjat 2011:3.

Oppivelvollisuuslaki 1921: Kaikki koulun penkille. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti. http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/0511/koulun_penkille.html. Viitattu 28.6.2016

...

http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/1999/9/opetusministerion_osuus_valtion_budjettiesityksessa_v_2000?lang=fi

Helakorpi, S. 2005. Kohti verkostoituvaa ja verkottuvaa koulutusta. HAMK. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 9/2005. Hämeenlinna.

...

Ohjaajan kelpoisuus. <http://oppimateriaalit.jamk.fi/opo2012/lukijalle/asetukset/>

IAEVG:n ohjaustyötä tekevän henkilöstön kompetenssisuositukset. <http://oppimateriaalit.jamk.fi/opo2012/lukijalle/iaevg/>

...

Elo-opas. 2014.

http://www.elo-opas.fi/wp-content/uploads/2014/11/ELO-toiminnan_opas_web.pdf